

19.8.2016

Dnro 2375/2/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää

TOIMIVALLASTA POLIISILAIN MUKAISEN TURVALLISUUSTARKASTUKSEN SUORITTAMISEEN

1 OMA ALOITE

Hämeen poliisilaitoksen pääpoliisiaseman poliisivankilaan 22.4.2015 toimitetulla ennalta ilmoittamattomalla tarkastuksella ilmeni, että naispuoliselle säilytettävälle tehtävä turvallisuustarkastus on joissain tapauksissa tehty niin, että tarkastuksen suorittaa poliisimiehen valvonnassa poliisilaitoksella työskentelevä sosiaalityöntekijä.

Menettely herätti kysymyksen toimivallasta ottaen huomioon poliisilain 2 luvun 12 ja 13 §:n sääntely. Otin sen vuoksi omasta aloitteestani selvitettäväksi menettelyn laillisuuden.

2 SELVITYS

Pyysin asian johdosta Hämeen poliisilaitoksen selvityksen ja Poliisihallituksen lausunnon.

3 RATKAISU

3.1 Saatu selvitys

Komisarion selvityksen mukaan sosiaalipäivystyksen viranhaltijoiden suorittamat turvallisuustarkastukseen liittyvät toimenpiteet ovat olleet erittäin poikkeavia menettelyjä ja johtuneet poliisilain mahdollistamasta harkinnasta menettelytapojen suhteen.

Hämeen poliisilaitos katsoo, että ainoastaan poliisimiehellä on toimivalta tehdä poliisilain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettu turvallisuustarkastus. Poliisilaitos on poliisivankilan tarkastuksen jälkeen kieltänyt sosiaalityöntekijän toimesta suoritettavat turvallisuustarkastukset.

Poliisihallitus toteaa lausunnossaan muun muassa, että turvallisuustarkastuksen sääntelyssä on kysymys nimenomaisesti tarkastuksen konkreettisesti suorittavan tahon toimivaltuuksien sääntelystä. Poliisin suorittama tarkastuksen valvonta ei riitä tekemään sosiaalityöntekijän suorittamasta turvallisuustarkastuksesta poliisin nojalla perusteltua. Kukaan muu kuin poliisimies ei voi suorittaa poliisilaissa tarkoitettua turvallisuustarkastusta. Poliisihallitus huomauttaa, että sosiaalityöntekijöiden suorittamissa turvallisuustarkastuksissa ei voida katsoa olevan kysymys poliisilain 2 luvun 17 §:n 3 momentin tarkoittamasta välttämättömästä sivullisen avun tarpeesta tai poliisilain 9 luvun 5 §:n tarkoittamasta sivullisavusteisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvästä toimenpiteestä.

3.2

Oikeusohjeita

Poliisilain 2 luvun 12 §:ssä säädetään turvallisuustarkastuksesta:

Poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.

Henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Poliisimiehellä on tilanteen vaatimin tavoin ja edellyttämässä laajuudessa oikeus tarkastaa oikeudenkäyntiin sekä erityistä suojelua edellyttävään kokoukseen, yleisötilaisuuteen tai muuhun vastaavaan tilaisuuteen tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloihin saapuva tai sieltä poistuva taikka tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle. Poistuvan henkilön tarkastaminen edellyttää tilaisuudessa tai majoitustiloissa järjestyshäiriönä tai muuten ilmennyttä erityistä syytä.

Edellä 1 ja 3 momentissa tarkoitetut vaaralliset esineet tai aineet on tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta. Pois on otettava myös esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

Saman luvun 13 §:ssä säädetään turvallisuustarkastuksen toimittamisesta:

Turvallisuustarkastus toimitetaan käsin tunnustelemalla, koulutettua koiraa käyttäen, metallinielmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen taikka muulla niihin rinnastettavalla tavalla.

Tarkastuksella ei saa puuttua tarkastettavan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin.

3.3

Arviointi

Voin yhtyä Poliisihallituksen lausunnossa esittämään. Poliisilaissa tarkoitetun turvallisuustarkastuksen saa lain yksiselitteisen sanamuodon perusteella toimittaa vain poliisimies.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin edellä mainittu ensimmäinen virke tarkoittaa sitä, että julkisen vallan käyttäjällä tulee aina olla eduskunnan säätämästä laista johdettavissa oleva toimivalta. Kun poliisilaissa on säädetty turvallisuustarkastuksen toimittaminen poliisimiehen tehtäväksi, ei tätä toimivaltaa voi paikallisilla järjestelyillä antaa muun kuin poliisimiehen tehtäväksi.

Kun selvitykseni kohteena ollut menettely on selvitysten perusteella lopetettu, ei minulle ole asiassa aihetta muuhun kuin lähetän tämän päätökseni tiedoksi Hämeen poliisilaitokselle.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen toimivallasta poliisilain mukaisen turvallisuustarkastuksen toimittamisessa Hämeen poliisilaitoksen tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Hämeen poliisilaitokselle.